

I, 21). Dat is dezelfde houding als Pascal's vriend, de positivistisch getinte Roberval aannam, toen hij zeide, dat hij die debatten over het vacuum wilde terugzenden naar de Scholen, waar ze vandaan komen ¹⁾.

Skepticisme. Wat het experiment niet beslissen kan, laat Boyle in het midden. Dat houdt een sterke beperking van het rationalisme in. In verband hiermee staat wat men zijn scepticisme zou kunnen noemen. Immers de zekerheid van een geheel uit de Ratio voortvloeiende wetenschap zou voor ons besef volkomen zijn, maar..... zij is niet mogelijk ²⁾. En de zekerheid van een wetenschap op experimenteele basis is nooit volkomen, omdat zij nooit af is en omdat de experimenten aan fouten onderhevig zijn. Men kan dus, als men dit tenminste inziet, wetenschappelijke conclusies nooit zonder eenig voorbehoud aanvaarden.

In de Royal Society was een zekere wetenschappelijke skepsis niet onbekend. Geen volstrekte skepsis, maar een betrekkelijke, als tegenwicht voor wetenschappelijk dogmatisme (Lechler, op. cit. p. 140). Getuige hiervan is het werk van Joseph Glanvill F.R.S. „Scepsis scientifica or confessed ignorance the way to science” (1665).

Denzelfden geest ademt Boyle's „Sceptical Chymist” (1661). Daarin worden de meeningen van scholastici en chemici onderworpen aan kritiek van de rede, maar vooral ook aan kritiek van het experiment, want Boyle zegt elders, „dat hij over zeer weinig dingen met vertrouwen en positief durft te spreken, uitgezonderd de *feiten*” (Ph. Ess.; I, 197). Daarom zegt hij dikwijls „misschien; het schijnt; het is niet onwaarschijnlijk” of aarzelt hij een verklaring te geven (ibid.). Dat hij onzeker schrijft, acht hij geen zwakte in zijn eigen werk, „want Aristoteles zegt terecht, dat het een trek van stoutmoedige jongelieden is, dat zij alle dingen zeker schijnen te weten en er zich positief over uit kunnen spreken” (Exp. S. W.; I, 2).

Onjuist zou het zijn uit dit alles op te maken, dat Boyle werkelijk een scepticus is, want naar aanleiding van zijn „Sceptical Chymist” merkt hij op, dat hij niet tot deze sekte behoort, daar ze niet minder bevooroordeeld staat tegenover de natuurphilosophie als tegenover de godgeleerdheid (Exp. about Producibleness of Chymical Prin-

¹⁾ Boyle heeft echter Roberval's werk niet gelezen. Lin.; I, 77.

²⁾ Behalve in de wiskunde, als men onvoorwaardelijk aanneemt, dat de axioma's daarvan juist zijn en onze redeneering inderdaad feilloos is. Aangezien men in de 17de eeuw hieraan niet twijfelde, zien we hoe Pascal en Boyle evenals Descartes de wiskunde als voorbeeld van een volkomen zekere wetenschap beschouwen, maar ook hoe beiden nadruk leggen op het groote verschil in dezen tusschen wiskundige en natuurwetenschappelijke zekerheid, dit nu in tegenstelling tot Descartes.

Pascal over wiskunde en natuurwetenschappen, zie: R. Hooykaas, Pascal, zijn wetenschap en zijn religie. Orgaan van de Chr. Vereeniging van Natuur- en Geneeskundigen in Nederland (1939), p. 147.